

Περιληπτική Ιστορία της Νιγρίτας

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας στο χώρο της σημερινής κωμόπολης της Νιγρίτας υπήρχαν δύο ξεχωριστές ελληνικές χριστιανικές κοινότητες που τις χώριζε το ποτάμι: η Νιγρίτα με την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου και η Σούρπα με την εκκλησία του Αγίου Αθανασίου.

Το όνομα της Νιγρίτας αναφέρεται για πρώτη φορά, απ' όσο γνωρίζουμε, σε ένα οθωμανικό φορολογικό κατάστιχο των μέσων του 15^{ου} αιώνα. Η επόμενη αναφορά υπάρχει στο Χρονικό του Παπασυναδινού, που έζησε τον 17^ο αιώνα και μας πληροφορεί ότι το 1616 έγινε “αρχιερεύς εις τας Σέρρας ο κυρ Τιμόθεος ο καθηγούμενος του Τιμίου Προδρόμου εκ χώρας Νηγρίτα”.

Κατά την ύστερη τουρκοκρατία η Νιγρίτα με τα χωριά της αποτελούσαν ναχιγέ του καζά Σερρών με επικεφαλής διορισμένο μουδέρη, που τα τελευταία χρόνια (πριν τους Βαλκανικούς) ήταν ελληνικής καταγωγής.

Ο Γάλλος πρόξενος της Θεσσαλονίκης Cousinery, όταν επισκέφθηκε την περιοχή στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, βρήκε, όπως αναφέρει, δυο κοινότητες αυτοδιοίκητες με ξεχωριστές δημογεροντίες, τη Νιγρίτα και τη Σύρπα (ή Σούρπα), με αμιγώς ελληνικό πληθυσμό. (Είναι οι σημερινές ενορίες του Αγίου Γεωργίου και του Αγίου Αθανασίου αντίστοιχα).

Στις Οδοιπορικές του σημειώσεις ο Νικόλαος Σχινάς (έκδοση 1886) αναφέρει ότι η Νιγρίτα βρίσκεται στην ημιονική οδό που οδηγούσε από τη Θεσσαλονίκη στις Σέρρες μέσω Σοχού. Ήταν “έδρα μουδέρη, έχουσα περί τας 500 οικογενείας χριστιανικές, εκκλησίαν, σχολεία αρρένων και θηλέων, 6 χάνια, εβδομαδιαίαν αγοράν έκαστον Σάββατον, βρύσεις και λαχανοκήπους”.

Για την ίδια περίπου εποχή ο Π. Παπαγεωργίου μας πληροφορεί ότι η Νιγρίτα είχε 2.300 χριστιανούς κατοίκους και η Σύρπα 1150.

Τούρκοι δεν ήταν εγκατεστημένοι στη Νιγρίτα (και τη Σούρπα) ούτε Βούλγαροι. Οι κάτοικοι μιλούσαν μόνο την ελληνική γλώσσα (εκτός από μερικές τουρκικές λέξεις που ενσωματώθηκαν στην ελληνική).

Στο Μακεδονικό αγώνα οι Νιγριτινοί πήραν μέρος συμμετέχοντας στα αντάρτικα σώματα που έδρασαν στην περιοχή (όπως του Γ. Γιαγκλή και του παπα – Πασχάλη ή καπετάν Ανδρούτσου) και παρέχοντας

ΖΗΛΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ο καπετάν Γιαγκλής.

Διαδήλωση καπνοπαραγωγών στις 10-02-1932 στην κεντρική πλατεία της Νιγρίτας.

ΖΗΛΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

τη βοήθειά τους, όπως και όποτε χρειαζόταν. Ιδιαίτερη δραστηριότητα στο Μακεδονικό αγώνα, εκδήλωσε ο Νιγηριτίνος Αθανάσιος Αργυρός, νομικός με πλούσιο συγγραφικό έργο. Στην Αθήνα έδινε διαλέξεις, έγραφε άρθρα, οργάνωνε εράνους, ίδρυσε το Μακεδονικό Σύλλογο Αθηνών. Ταξίδεψε στην Αμερική, όπου εξέδιδε την εφημερίδα “Αθηνά” ξεσηκώνοντας τον κόσμο για την απελευθέρωση της Μακεδονίας. Στην Αμερική βρισκόταν κατά τους Βαλκανικούς πολέμους και εκεί έμαθε ότι εκλέχθηκε βουλευτής Σερρών το 1915. Έγινε υπουργός Γεωργίας το 1922 και υπουργός Παιδείας το 1926.

Μετά την επικράτηση των Νεότουρκων και την ψήφιση του τουρκικού συντάγματος (το 1908), οί Έλληνες έλπιζαν να αλλάξει η κατάσταση, αλλά διαψεύστηκαν.

Το Σεπτέμβριο του 1910 και ύστερα από φοβερούς βασανισμούς και κακοποιήσεις των χριστιανών στην επαρχία Νιγρίτας ολοκληρώθηκε ο αφοπλισμός των πολιτών, που αποφάσισαν και διενήργησαν οι Νεότουρκοι. Η Νιγρίτα με τη Σύρπα παρέδωσαν 55 όπλα, όλα παλιά· τα καινούργια τα έκρυψαν, παράλες τις πιέσεις των Τούρκων, που θεωρούσαν την περιφέρεια της Νιγρίτας “ταμειυτήριο όπλων”.

Στις 22 ή 23 Οκτωβρίου 1912 (στον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο) ο Γ. Γιαγκλής, επικεφαλής σώματος προσκόπων του Ελληνικού στρατού, με τη βοήθεια των Νιγηριτινών ελευθέρωσε την πόλη από τη μακρόχρονη δουλεία στους Τούρκους.

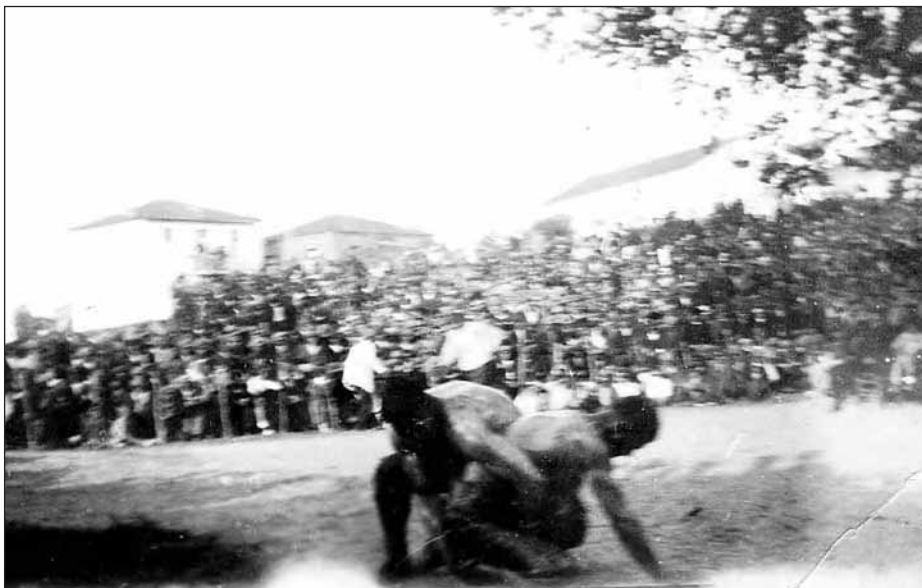
Όμως οι σύμμαχοί μας Βούλγαροι άρχισαν να έχουν βλέψεις σε ελληνικές περιοχές. Το Φεβρουάριο του 1913 προσπάθησαν να καταλάβουν τη διοίκηση στη Νιγρίτα και συγκρούστηκαν με τμήμα του ελληνικού στρατού στα Πλατανούδια (17 Φεβρουαρίου) και με το σώμα του Γ. Γιαγκλή και τους Νιγηριτινούς μέσα στην πόλη. Απωθήθηκαν στις 21 Φεβρουαρίου.

Στις 18 Ιουνίου 1913 και για τρεις μέρες μπήκε στη Νιγρίτα τμήμα βουλγαρικού στρατού που τη λεηλάτησε και την πυρπόλησε και σκότωσε όσους κατοίκους της δεν πρόλαβαν να φύγουν. Στις 20 Ιουνίου ο ελληνικός στρατός ανακατέλαβε την πόλη.

Πριν τον πόλεμο του 1912 υπήρχαν σε Νιγρίτα και Σύρπα, σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής, 4.308 κάτοικοι, ελληνόφωνοι μόνο, ενώ τον Αύγουστο του 1915 4.529 (2.257 άρρενες και 2.272 θήλειες).

Κατά το 18^ο και 19^ο αιώνα η πόλη γνώριζε οικονομική ευμάρεια χάρη στις γεωργικές καλλιέργειες, τη σηροτροφία, την υφαντουργία και το εμπόριο.

ΖΗΛΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Πεχλιβάνηδες στο πανηγύρι του Αγίου Αθανασίου. (1930)

*Αναμνηστική φωτογραφία Νιγριτινών.
Η τρίτη από αριστερά είναι η Πηνελόπη Γιάγκου.*

ΖΗΛΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

*Αναμνηστική φωτογραφία από το Πάσχα του 1932 στην αστυνομία της Νιγρίτας.
Στη μέση ο τελευταίος Μητροπολίτης Νιγρίτας Ευγένιος.*

*Αναμνηστική φωτογραφία επετείου 25^{ης} Μαρτίου.
Στη μέση ο Μητροπολίτης Ευγένιος. (1934)*

ΖΗΛΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Αλωνιστική μηχανή στη Νιγρίτα .Διακρίνεται ο Καρούσης Οδυσσέας. (1930)

Αγροτική ζωή στη Νιγρίτα. (1940)

ΖΗΛΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου οι κάτοικοι υπέφεραν και πάλι.

Αναγνωρίστηκε ως Κοινότητα Νιγρίτης με το Β.Δ 28-12-1919 ΦΕΚ. Α2/1920.

Στο μεσοπόλεμο, με αυξημένο τον πληθυσμό χάρη στους Μικρασιάτες πρόσφυγες (από 4.211 στην απογραφή του 1920 οι κάτοικοι ανήλθαν σε 7.199 στην απογραφή του 1928), η πόλη άκμαζε οικονομικά και κοινωνικά. Η καλλιέργεια του καπνού και η επεξεργασία και εμπορία του συντέλεσε στην οικονομική άνθηση.

Η ίδρυση της προσωρινής Μητρόπολης Νιγρίτας (1924-1935) με την ίδρυση αδελφοτήτων και φιλοπτώχου ταμείου και τη γενικότερη δράση των μητροπολιτών (του Κυρίλλου μέχρι το 1928 και του Ευγενίου στη συνέχεια) ήταν πολύ σημαντική για τα κοινωνικά και εκκλησιαστικά πράγματα της πόλης και της περιοχής.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση όμως άρχισε από το 1930 να προκαλεί προβλήματα που οξύνονταν όλο και περισσότερο. Στη Νιγρίτα η κρίση εκδηλώθηκε με ένταση το Φεβρουάριο του 1932, όταν προκλήθηκαν επεισόδια και ταραχές με αφορμή τη μεταφορά των καπνών, ενώ ο κόσμος ήθελε να γίνει η επεξεργασία τους στην πόλη, ώστε να τονωθεί η οικονομική ζωή.

Στο Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο οι Νιγριτινοί έδωσαν και πάλι μαχητικό παρόν. Συμμετείχαν στην Εθνική Αντίσταση και δοκιμάστηκαν σκληρά στη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής (μέρος της πόλης πυρπολήθηκε από τους Γερμανούς, Νιγριτινοί εκτελέστηκαν ή οδηγήθηκαν ως όμηροι σε στρατόπεδα στη Γερμανία).

Από τις πληροφορίες που έχουμε φαίνεται ότι στα χρόνια της Τουρκοκρατίας τόσο η κοινότητα της Νιγρίτας (εκκλησία Αγίου Γεωργίου) όσο και η κοινότητα της Σούρπας (εκκλησία Αγίου Αθανασίου) ενδιαφέρονταν για την παιδεία και συντηρούσαν σχολεία με έξοδα των κοινοτήτων.

Στη Νιγρίτα από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα υπήρξε σχολείο που λειτούργησε μέχρι το 1828, οπότε διαλύθηκε εξαιτίας της Ελληνικής επανάστασης.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1850 φαίνεται ότι είχε αλληλοδιδασκτικό σχολείο.

Σε κατάλογο σχολείων της επαρχίας Σερρών του 1863 αναφέρεται ότι η Νιγρίτα διέθετε Ελληνικό σχολείο με ένα διδάσκαλο και σαράντα μαθητές καθώς και ένα αλληλοδιδασκτικό με ένα διδάσκαλο και εβδομήντα μαθητές.

ΖΗΛΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ο Αθανάσιος Αργυρός σε διάλεξή του σημείωνε ότι μετά το 1872 δώδεκα απόφοιτοι του Ελληνικού σχολείου Νιγρίτας συνέχισαν τις σπουδές τους στο Διδασκαλείο του Μακεδονικού Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Σερρών υπό τη διεύθυνση του Δημητρίου Μαρούλη.

Το 1876 ιδρύθηκε από το «Σύλλογο προς Διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων» το ΠαρθENAγωγείο της Νιγρίτας.

Το 1885 ιδρύθηκε η αδελφότητα «Αριστοτέλης» με σκοπό της την ίδρυση βιβλιοθήκης και αναγνωστηρίου.

Το 1886 ο πληθυσμός της Νιγρίτας ανερχόταν στους 2.300 κατοίκους, όλοι χριστιανοί ορθόδοξοι. Κατά την ίδια εποχή συντηρούσε Δημοτικό Σχολείο με δύο τάξεις σχολαρχείου, ΠαρθENAγωγείο και νηπιαγωγείο, στα οποία φοιτούσαν 280 μαθητές και μαθήτριες, διδασκόμενοι από τρεις διδασκάλους και δύο διδασκάλισσες. Είχε επίσης άρτια οργανωμένη αστική σχολή.

Στη γειτονική Σούρπα, που κατά το 1886 είχε 1.150 κατοίκους, λειτουργούσαν μία Δημοτική Σχολή (τετρατάξια) με δύο διδασκάλους, όπως επίσης και ένα νηπιαγωγείο.

Σε επιστολάριο του 1792 αναφέρεται ότι ο μοναχός Ιωακείμ είχε χρηματίσει παιδαγωγός στη Σούρπα.

Το 1899 η Σούρπα με 250 καθαρώς ελληνικές οικογένειες συντηρούσε επτατάξια σχολή. Λόγω οικονομικών δυσκολιών και με την προτροπή της Εκπαιδευτικής και Φιλανθρωπικής Αδελφότητας της Κων/πολης «Αγαπάτε Αλλήλους» η κοινότητα της Σούρπας συνεβλήθη με την Κοινότητα Νιγρίτας, ώστε οι τέσσερις ανώτερες τάξεις του σχολείου της να φοιτούν στο σχολείο της Νιγρίτας (που είχε πλήρη αστική σχολή με δύο τάξεις Ελληνικού), με τον όρο η Σούρπα να πληρώνει τον ένα διδάσκαλο. Στη Σούρπα θα έμενε επίσης ένας διδάσκαλος για τις τρεις κατώτερες τάξεις του σχολείου. Στο τριτάξιο πλέον σχολείο της Σούρπας φοιτούσαν 145 μαθητές, (32 στην τρίτη, 18 στη δευτέρα, 25 στην πρώτη και 70 στο Προκαταρκτικό).

Το ίδιο έτος (1899) η κοινότητα της Σούρπας είχε δύο διδασκάλους και μία νηπιαγωγό.

Το 1902 συστάθηκε στη Νιγρίτα η φιλόμουσος αδελφότητα «Ο Ευαγγελισμός» με σκοπό την ανέγερση νέου σχολικού κτιρίου.

Το 1904 θεμελιώθηκε και αποπερατώθηκε το 1910 το νέο διώροφο κτίριο (το σημερινό πρώτο Δημοτικό), η Ελληνική Σχολή Νιγρίτης. Το κτίριο της Σχολής κάηκε με την καταστροφή της Νιγρίτας από τους

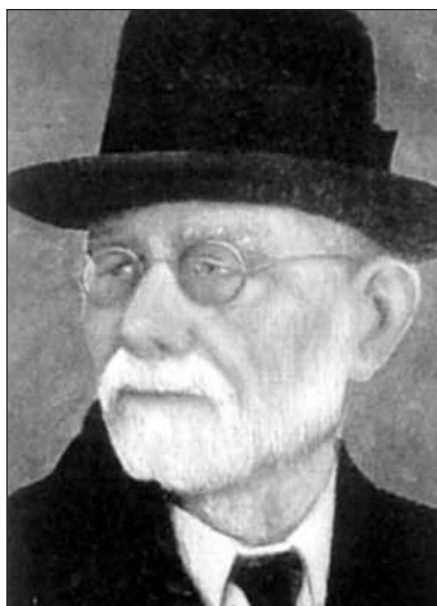
ΖΗΛΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

*Αναμνηστική φωτογραφία μαθητών στις Σέρρες.
Οι μαθητές είναι ο Δρότσας Αθανάσιος και ο Βλαδίκας Μιλτιάδης.*

*Αναμνηστική φωτογραφία στο Παρίσι.
Από δεξιά Ουμβέρτος Αργυρός,
στη μέση η κ. Μαρούλη και αριστερά
η αδελφή του Αργυρού,
Μαρίκα Τριανταφυλλοπούλου.*

*Αθανάσιος Αργυρός, υπουργός παιδείας
τα έτη 1926 - 1927.*

ΖΗΛΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Αναμνηστική φωτογραφία με τα νταούλια από το Φλάμπουρο σε πανηγύρι του Αγίου Αθανασίου. Ξεχωρίζουν ξαπλωμένοι: Γιάγκος ο Φούρναρης - Κωνσταντίνος Αργυρός- Παπαπαναγιώτου και τελευταίος ο Κωνσταντίνος Παπαϊωάννου. (1920)

Η ξύλινη γέφυρα στο ποτάμι που χώριζε τη Νιγρίτα από τη Σούρπα.

ΖΗΛΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

*Μαθητές του Α΄ Δημοτικού Σχολείου Νιγρίτας ΣΤ΄ τάξη. Διακρίνονται οι δάσκαλοι:
Επάνω: κ. Κλεοπάτρα Κηροπλάστου, κ. Σταμπούλη, κ. Βασίλειος Ντόνας, κ. Αναστάσιος
Παπαβασιλείου, κ. Όλγα Γιακούδα. Κάτω: κ. Ευπραξία Μάλλιου, κ. Εύα.*

Αλώνισμα με πατόζα στη Νιγρίτα.

ΖΗΛΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Βουλγάρους τον Ιούνιο του 1913.

Στα τέλη του 1909 ιδρύθηκε στη Νιγρίτα η αδελφότητα κυριών και δεσποινίδων με την επωνυμία «Ορθοδοξία» και με σκοπούς την πολιτιστική ανάπτυξη και τη φιλανθρωπία.

Στη Νιγρίτα του 1913 με πληθυσμό 4.529 χριστιανούς (2.295 άνδρες και 2.234 γυναίκες που κατοικούσαν σε 810 οικίες) λειτουργούσε εξατάξια Αστική Σχολή στην οποία φοιτούσαν 145 μαθητές.

Στη Σούρπα, όπου κατοικούσαν 2.009 Έλληνες, που μιλούσαν μόνο ελληνικά, λειτουργούσε Νηιοπαρθεναγωγείο με 126 μαθητές και 137 μαθήτριες. Οι δύο τάξεις του σχολείου ήταν νηπιακές και οι τέσσερις δημοτικές. Το διδακτήριο όπου στεγαζόταν το σχολείο ήταν κοινοτικό σε ετοιμόρροπη κατάσταση και δεν διέθετε σχολική περιουσία.

Όχι μόνο τα αγόρια, αλλά και τα κορίτσια τους έστελναν οι Νιγριτινοί στο σχολείο για να μην υστερούν στη μόρφωση. Από το υστέρημά τους προσπαθούσαν να κρατήσουν τα σχολεία τους σε λειτουργία, συμμετέχοντας οικονομικά στα έξοδα της λειτουργίας τους, όταν δεν επαρκούσαν οι πόροι της σχολικής περιουσίας και της κοινότητας, ώστε τα παιδιά τους να μη μένουν αγράμματα.

Στη δεκαετία του 1920 λειτουργούσαν στην Κοινότητα Νιγρίτας (ενορία Αγίου Γεωργίου και Αγίου Αθανασίου ενωμένες) Δημοτικό Σχολείο Αρρένων, Δημοτικό Σχολείο Θηλέων και το Ημιγυμνάσιο.

Ο ζήλος για την παιδεία που επέδειξαν οι Νιγριτινοί, ακόμα και στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, συνδέεται άρρηκτα με την αγάπη τους για τον τόπο τους, τα ήθη και έθιμά τους, τις ιδιαιτερότητες της γλωσσικής τους έκφρασης, τον ελληνικό τρόπο ζωής γενικότερα σε όλες τις εκφάνσεις του.

Όλα αυτά διατηρήθηκαν στα δημοτικά τραγούδια (π.χ. Γερακίνα, Αυγινιώ, Τζουτζιάς κ.ά.) στους χορούς (π.χ. σεργιάνι κ.ά.) και στα πανηγύρια του Αγίου Θωμά στην ενορία Αγίου Γεωργίου και του Αγίου Αθανασίου στην ομώνυμη εκκλησία με μεγάλη εμποροπανήγυρη και φημισμένους μέχρι και σήμερα αγώνες πάλης (κισπέτια).